

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002819

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 24-06-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №19-А від 14.08.2026

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пастухова Яна Вікторівна

2. Yana V. Pastukhova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0001-7042-9676

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 21-07-2026

Спеціальність за освітою: 014. Середня освіта. Історія.

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 000000000

Місцезнаходження: -----, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14318

Повне найменування юридичної особи: Центральнуукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Центральнуукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 78.09.15, 78.09.18

Тема дисертації:

1. Офіцери РСЧА в німецькому полоні у 1941–1945 рр.
2. Workers' and Peasants' Red Army Officers in German Captivity between 1941 and 1945.

Реферат/анотація:

1. У дисертації здійснено комплексне наукове дослідження щодо офіцерів Робітничо-селянської Червоної армії в німецькому полоні в роки Другої світової війни. Актуальність дослідження визначається тривалим перебуванням проблематики військового полону на периферії історіографії Другої світової війни. Обрана тема дозволяє розширити дослідницьке поле, ґрунтовно вивчити досвід полонених та заповнити наявні прогалини в науковому осмисленні окресленої проблеми. Актуальність посилена потребою руйнування радянських міфів та формування історичної пам'яті щодо військовополонених у сучасній Україні. Аналіз стану наукової розробки проблеми в радянській, українській та зарубіжній історіографії засвідчив, що радянська наукова традиція підпорядковувалася ідеологічним настановам комуністичної партії, упродовж десятиліть замовчувала тему полону або зводила її до пропагандистських кліше. Як наслідок, дослідження становища офіцерського корпусу РСЧА в німецькому полоні не проводилися, а зміни в цій політиці почалися

лише в період Перебудови. Зафіксовано вищий аналітичний рівень зарубіжної історичної науки порівняно з радянською традицією, однак і в ній трагедія офіцерів РСЧА розглядалася фрагментарно – у межах досліджень нацистської репресивної політики та колабораційних процесів. Натомість українська історіографія, відмежувавшись від радянських наративів, досягла помітних результатів, однак досі не створено синтетичної праці, у якій офіцерський корпус Червоної армії розглядався б як окремий об'єкт дослідження. У дисертації представлені результати роботи з репрезентативною джерельною базою, сформованою із семи груп матеріалів різного походження та змісту. Першу й основну групу становлять архівні джерела з фондів німецьких, українських, американських і британських архівів, а також окремі документи з російських архівосховищ. Значна частина джерел, представлених в оцифрованому вигляді, уперше комплексно залучається до наукового аналізу. Другу групу складають офіційні опубліковані документи радянського походження, що розкривають формування офіцерського корпусу РСЧА та репресивну політику щодо власних військовополонених, оточенців і репатріантів. Третю групу становлять офіційні опубліковані документи Третього Райху щодо поводження з полоненими під час реалізації операції «Барбаросса». Четверта група джерел представлена мемуарною літературою – спогадами звільнених із полону радянських бранців, щоденниками німецьких військовополітичних діячів тощо. П'ята група включає документи міжнародних організацій, дотичних до питань військового полону до, під час та після Другої світової війни. Шосту групу складають матеріали періодичної преси 1941– 1945 років з окупованих територій та території Райху. Сьому групу утворюють аудіовізуальні джерела – кіно- та фотоматеріали, пропагандистські листівки, аудіозаписи тощо. Дослідження базується на неопозитивістському, феноменологічному та аксіологічному підходах у поєднанні з принципами історизму, наукової неупередженості, логічності та хронологічної узгодженості. Методологічною основою пропонованої праці є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів історичного пізнання. Практичне значення роботи полягає в долученні до вітчизняного наукового обігу широкого спектру архівних джерел, які не були опубліковані і зберігаються у фондах Федерального архіву Німеччини. Матеріали дисертації можуть бути використані в узагальнювальних працях з історії Другої світової війни, для вдосконалення сучасних норм міжнародного гуманітарного права, пов'язаних із питаннями військового полону та у подальшому вивченні проблеми становища радянських військовополонених.

2. The thesis presents comprehensive scientific research of the Workers' and Peasants' Red Army Officers, held in German captivity during the Second World War. The relevance of the research is predicated upon the long-standing marginalization of the issue related to military captivity in the historiography of the Second World War. The chosen topic allows one to expand the research field, thoroughly study the captives' experience and fill in existing gaps in the scholarly conception of the outlined problem. The relevance is reinforced by the need for dismantling of Soviet myths and fostering of historical memory regarding prisoners of war in modern Ukraine. An analysis of the state of academic research on this issue in Soviet, Ukrainian and foreign historiography has demonstrated that the Soviet academic tradition was subject to the ideological directives of the Communist Party, it ignored the captivity topic or reduced it to propaganda cliches over decades. As a result, no research on the status of the Workers' and Peasants' Red Army officer corps in German captivity was conducted, and changes in this policy began only during the period of perestroika. Foreign historical scholarship has shown a higher analytical level compared to the Soviet tradition, however, even within this tradition, the tragedy of the Workers' and Peasants' Red Army officers was examined in a fragmented manner – within the scope of researches on Nazi repressive policies or collaborationist processes. In contrast, Ukrainian historiography, having distanced itself from Soviet narratives, has achieved notable results, but no comprehensive study has yet been produced in which the Red Army officer corps is examined as a separate research item. This thesis presents the results of work with a representative source base, consisting of seven groups of materials of different origin and content. The first and main group constitutes archival sources from German, Ukrainian, American and British archives as well as individual documents from Russian archives. A significant part of the sources, presented in digitized form, is being comprehensively utilized for scholarly analysis for the first time. The second group consists of officially published documents of Soviet origin, which shed light on the formation of the Workers' and Peasants' Red Army officer

corps and the repressive policies towards its own prisoners of war, encircled troops and repatriates. The third group consists of officially published documents of the Third Reich concerning treatment of captives during Operation Barbarossa. The fourth group of sources comprises memoirs – recollections of Soviet prisoners of war released from captivity, diaries of German military and political figures etc. The fifth group includes documents from international organizations, dealing with the issues related to military captivity before, during and after the Second World War. The sixth group consists of materials from the periodical press of 1941– 1945 from the occupied territories and the territory of the Reich. The seventh group consists of audiovisual sources – film and photographic materials, propaganda leaflets, audio recordings etc. The research is based on neo-positivist, phenomenological and axiological approaches, combined with the principles of historicism, scientific impartiality, logical consistency and chronological coherence. The methodological basis of this work proposed is a combination of general scientific and special methods of historical perception. The practical significance of this paper encompasses introduction of a wide range of unpublished archival sources, held in the collections of the German Federal Archives, into the domestic scientific discourse. The materials of the thesis can be used in comprehensive works on the history of the Second World War, to improve current rules of international humanitarian law concerning issues related to military captivity, and in further study of the status of Soviet prisoners of war.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Бевз Я. В. Фельдмаршал Вільгельм Кейтель як головний військовий злочинець у справі радянських військовополонених. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2022. Т. 33, № 3. С. 11–16. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2022/3.2>
- Пастухова Я. В. Війна за свідомість: радянські військовополонені у системі німецької воєнної пропаганди. Воєнно-історичний вісник. 2026. Т. 59. № 1. С. 77–91. URL: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2026-59-1-77-91>
- Пастухова Я. В. Особливості звільнення з полону радянських військових бранців у роки Другої світової війни. Історія та Археологія. 2024. № 2. С. 30–38. URL: <https://doi.org/10.32782/cusu-hist-2024-spec-3>
- Пастухова Я. Особливості формування офіцерського корпусу Червоної армії у 1920-х-1930-х роках. Південний Архів. 2024. № 47. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2024-47-7>
- Пастухова Я. Українська історіографія про долю радянських військовополонених у німецькому полоні під час Другої світової війни. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Т. 2, № 82. С. 4–10. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-1>
- Pastukhova Y. Soviet prisoners of war during the Second World War: psychology of survival. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. 2024. No. 4. P. 401–412. URL: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-4-45>
- Пастухова Я. В. Александр Шеллехов – білоемігрант, який хотів працювати на Райх. Соціально-економічний і політичний розвиток країн Східної Європи (XVI – XXI ст.) : Матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю, м. Умань, 9 трав. 2024 р. Умань, 2024. С. 110–113
- Пастухова Я. В. Введення персональних військових звань в Червоній армії у 1935 році – передумови, причини та наслідки. Пріоритетні напрямки розвитку гуманітарних наук та методик їх навчання у закладах вищої освіти України : Матеріали Першої регіон. науково-практ. конф. здобувачів вищ. освіти та молодих вчен., м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р. Кропивницький, 2024.

- Пастухова Я. В. Колабораціоністська діяльність донських козаків на території Кіровоградщини у роки Другої світової війни за матеріалами ЦДАВО. «Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії» з нагоди 165-ї річниці від дня народження Миколи Левитського : Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Кропивницький, 16–17 трав. 2024 р. Кропивницький, 2024. С. 38–42.
- Пастухова Я. В. Неправомірне позбавлення статусу «військовополонених» радянських бранців під час Німецько-радянської війни 1941–1945 років. Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії з нагоди 175-ї річниці від дня народження Павла Рябкова та 65-ї річниці від дня народження Сергія Шевченка : Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Кропивницький, 18–19 жовт. 2023 р. Кропивницький, 2023. С. 115–118.
- Пастухова Я. В. Особливості формування офіцерського корпусу Червоної армії у 1918–1941 роках. Українське військо: сучасність та історична ретроспектива : Матеріали: IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 30 листоп. 2023 р. Київ, 2023. С. 328.
- Пастухова Я. Проблема репатріації радянських військовополонених в рішеннях Ялтинської конференції 1945 року. 1944 рік: Європейський та український виміри подій (до 80-річчя висадки Союзників у Нормандії та деокупації України) : Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Кропивницький, 24–25 жовт. 2024 р. Кропивницький, 2024.
- Пастухова Я. Психологія полону радянських військовополонених на Східному фронті Другої світової війни. Борисенківські читання : Зб. тез II Всеукр. наук. конф., м. Київ, 22 листоп. 2024 р. Київ, 2024. С. 225–228.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чорний Олександр Васильович

2. Oleksandr V. Chorny

Кваліфікація: к. і. н., доцент, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5169-3554

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнотериторіальний державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пастушенко Тетяна Вікторівна
2. Tetiana V. Pastushenko

Кваліфікація: к.і.н., с.н.с., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0775-3788

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Веденєєв Дмитро Валерійович
2. Dmytro V. Viedienieiev

Кваліфікація: д.і.н., професор, 20.02.22

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8929-987

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, Київ, 03056, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Позднякова Інна Сергіївна
2. Inna S. Pozdnyakova

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9256-4633

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнотукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Грінченко Віктор Григорович

2. Viktor H. Hrinchenko

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2852-3650

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнотукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Житков Олександр Анатолійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Житков Олександр Анатолійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Крушеніцький Владислав Сергійович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна